

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Кафедра спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор із науково-педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

«28» серпня 2024 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЛОГОПЕДІЯ І НЕВРОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЛОГОПЕДІЇ**

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 016 Спеціальна освіта

016.01 Логопедія. Спеціальна психологія

Освітня програма Логопедія. Спеціальна психологія

2024-2025 навчальний рік

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Савінова Н. В., доктор педагогічних наук, професор, Кисличенко В.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти.

РЕЦЕНЗЕНТ: Пахомова Н.Г., доктор кафедри соціальної і корекційної педагогіки Полтавського національного університету імені В.Г.Короленка

Програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри спеціальної освіти (Світлана КАРСКАНОВА)

Програму погоджено з гарантом ОП (Вікторія КИСЛИЧЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «27» серпня 2024 року № 12

Голова навчально-методичної комісії (Ольга ДЕМ'ЯНЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2024 року № 11

Голова навчально-методичної комісії (Наталія МИХАЛЬЧЕНКО)

Анотація. Вивчення дисципліни «Логопедія і неврологічні основи логопедії» на 4 курсі спрямоване на підготовку студентів до роботи з дітьми з алалією, дисграфією, дислексією, дорослими з афазією; формування уявлення про мовленнєві дефекти, особливості корекційно-виховної роботи, розкриття змісту та форм логопедичної роботи; формування умінь правильно добирати корекційно-розвивальний матеріал для роботи з дітьми з алалією, дисграфією, дислексією, та дорослими з афазією.

Ключові слова: алалія, афазія, дисграфія, дислексія, аграфія, алексія, фонематичне сприйняття, фонема, звук, мовленнєвий апарат.

Abstract. The study of the discipline "Speech Therapy and Neurological Fundamentals of Speech Therapy" is aimed at preparing students to work with children with alalia, adults with aphasia; formation of ideas about speech defects, features of correctional and educational work, disclosure of the content and forms of speech therapy work; formation of skills to correctly select correctional and developmental material for work with children with alalia and adults with aphasia.

Key words: alalia, aphasia, dysgraphia, dyslexia, agraphia, alexia, phonemic perception, phoneme, sound, speech apparatus.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Логопедія і неврологічні основи логопедії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» за освітньо-професійною програмою «Логопедія. Спеціальна психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: закономірності, принципи, методи, організація та проведення корекційно-розвивальної, логопедичної роботи з дітьми з порушеннями мовлення

Міждисциплінарні зв'язки: Спеціальна педагогіка з основами спеціальної дидактики; Загальна, вікова та педагогічна логопсихологія.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1. 1. Мета: предмет, завдання, принципи, методи та прийоми корекційної роботи при системних розладах мови та мовлення — алалії, афазії, дисграфії, дислексії.

1. 2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є: формування у студентів теоретичних знань щодо загальної характеристики різних мовленнєвих порушень, умінь правильно діагностувати певну мовленнєву ваду та визначати ефективні шляхи корекційного впливу у різних категорій дітей із порушеннями мовлення;

питання організації логопедичної допомоги та профілактики даних мовленнєвих порушень.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

ПРН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

ПРН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

ПРН4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.

ПРН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

ПРН7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

ПРН8. Організувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

ПРН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

ПРН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

ПРН13. Володіти методиками сприяння соціальної адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

ПРН15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

ПРН16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

II. Фахові:

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК-12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Неврологічне забезпечення мозкової діяльності

Тема 2. Центральні мозкові механізми мовленнєвої діяльності.

Тема 3. Неврологічні основи алалії

Тема 4. Алалія як форма недорозвитку мовлення

Тема 5. Логопедичне обстеження дітей з алалією

- Тема 6.** Моторна алалія.
- Тема 7.** Моторна аферентна алалія
- Тема 8.** Моторна еферентна алалія.
- Тема 9.** Сенсорна алалія. Психолого-педагогічні особливості розвитку дітей з сенсорною алалією.
- Тема 10.** Диференціальна діагностика алалії від подібних станів Диференціальна діагностика моторної та сенсорної алалії
- Тема 11.** Методика роботи при алалії
- Тема 12.** Методика логопедичної роботи при моторній алалії
- Тема 13.** Методика роботи при сенсорній алалії
- Тема 14.** Методика логопедичної роботи при сенсорній алалії
- Тема 15.** Класифікація порушень письма
- Тема 16.** Обстеження дітей з розладами писемного мовлення.
- Тема 17.** Логопедична робота з корекції дисграфії та дислексії
- Тема 18.** Загальна характеристика афазії
- Тема 19.** Класифікації афазій. Класифікація афазії О.Лурія.
- Тема 20.** Характеристика моторних форм афазій.
- Тема 21.** Характеристика сенсорних форм афазій
- Тема 22.** Обстеження хворого на афазію.
- Тема 23.** Етапи обстеження хворого
- Тема 24.** Основи відновлювального навчання при афазії
- Тема 25.** Характеристика підходів до відновлення мовлення при афазії
- Тема 26.** Подолання алексії, аграфії при афазії
- Тема 27.** Подолання апраксії і акалькулії при афазії
- Тема 28.** Особливості відновного навчання у дітей і підлітків з афазією
- Тема 29.** Афазії у хворих лівшів, амбідекстрів, поліглотів
- Тема 30.** Мовленнєва діяльність у дітей з аутистичними порушеннями
- Тема 31.** Організація логопедичної допомоги у закладах дошкільної та шкільної освіти та дорослим у закладах охорони здоров'я

Рекомендована література

Базова

1. Логопедія. Підручник / За ред. М.Н. Шеремет. – К.: «Слово», 2017. – 672 с
2. Аналіз стану роботи з мовленнєвого виховання дошкільників. Інтерактивні технології розвитку мовлення. Комунальний заклад Навчально-виховне об'єднання № 33 «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, дошкільний навчальний заклад Кіровоградської міської ради Кіровоградської області: веб-сайт. URL: <http://33school.org.ua/nvddnz/352-2014-01-15-07-28-25> (дата звернення: 03.07.2018).
3. Боряк О. В. Результати впровадження цілісної системи формування та корекції мовленнєвої діяльності розумово відсталих дітей молодшого шкільного віку. Інноваційна педагогіка: науковий журнал, 2018. Випуск 7, Том 1. С. 130–134.
4. Боряк О. В. Специфіка формування семіотичної підсистеми мови при дизонтогенезі розвитку (розумовій відсталості). Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). 2015. Вип. V. В 2-х т., том I. С. 36–47.
5. Гаврилова Н. С. Класифікація порушень артикуляційної моторики. Актуальні питання корекційної освіти. 2016. Випуск № 7. URL: <http://aqce.com.ua/download/publications/44/41.pdf> (дата звернення: 07.08.2018).
6. Голуб Н. М. Використання наочності в логокорекційній роботі з молодшими школярами із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2015. Вип. 10. С. 32–39.
7. Гриншпун Б. М. О принципах логопедической работы на начальных этапах формирования речи у моторных алаликов.

URL:<https://nsportal.ru/shkola/korreksionnayapedagogika/library/2018/09/17/grinshpun-b-m-o-printsipah-logopedicheskoy> (дата звернення: 12.10.2015)

8. Данілавичюте Е. Методика подолання фонемографічних відхилень у молодших школярів з ДЦП. Теорія та практика сучасної логопедії. 2014. Вип. 1. 168 с
9. Конопляста С. Ю. Ринологія від А до Я: монографія. К.: Книгаплюс, 2016. 312 с.
10. Кузьмінська Є. О. Особливості формування звукової структури слова у розумово відсталих дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Актуальні проблеми корекційної освіти (педагогічні науки). 2015. № 5. С. 173–184. URL: <http://aqce.com.ua/download/publications/199/243.pdf> (дата звернення: 10.08.2018).

Допоміжна:

1. Богуш А.М, Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика – К: Вища школа, 2007.
2. Гуцал Л.Л. Корекція заїкання у молодших школярів : Навч.- метод. посібник. – К.: Шк. світ, 2010. – 120 с.
3. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки : навч.-метод. посіб. Для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». — К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. — 288 с
4. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушенням опорно- рухового апарату та розумового розвитку / За ред. Вавіної Л.С. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 242 с.
5. Чередніченко Н.В., Курбатова А.І. Формування графічної навички письма у дітей із різними вадами мовлення в умовах корекційного навчання /Навчально-методичний посібник.- К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009.
6. Чередніченко Н.В., Пелешенко О.С. До проблеми засвоєння основ фонетики і графіки молодшими школярами із порушеннями писемного мовлення./ Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова, Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб.наукових праць.-К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. №.21. – с.298 – 302.
7. Хватцев М. Е. Логопедия. В 2 книгах. Книга 2; Владос-Пресс, КДУ - Москва, 2013. - 294 с.
8. Лынская М. И. Формирование речевой деятельности у неговорящих детей с использованием инновационных технологий; Парадигма - Москва, 2012. - 128 с
9. Лалаева Р. И. Нарушение процесов овладения чтением у школьников. М., 1983.
10. Левина Р. Е. Нарушение письма у детей с недоразвитием речи. М.,1961. (тр.3-22.
11. Левина Р. Е. (ред). Основы теории и практики логопедии. М. «Просвещение», 1968.
12. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии. М.,1973.
13. Лурия А. Р. Высшие корковые функции человека. М., 1969.
14. Ляпидевский С.С. (ред.) Расстройства речи у детей и подростков V) Максаков А. И. Обследование речи старших дошкольников. //“Дошкольное воспитание”, № 2, №3 1986.
15. Мастюкова Е. М., Ипполитова М. В. Нарушение речи у детей с церебральным параличом. М., 1985.
16. Нейман Л. В. Анатомия, физиология и патология органов слуха и речи. М.,1965.
17. Садовникова И. Н. Нарушение письма речи у младших школьников., М., 1983.
18. Селиверстов В. И. (ред.) Игры в логопедической работе с детьми М., 1987.

Інформаційні ресурси

<http://moodle.mnu.mk.ua/> логін: victoria.kislihenko пароль: ?wGgsvH6p8H4

<http://www.logoped.org>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:екзамен

5. Засоби діагностики успішності навчання:контрольна робота, тести, індивідуальні завдання